

3.2 Metódy dekompozície

V časových radoch využívame predpoklad, že minulé správanie môže predpovedať budúci vývoj pozorovanej veličiny. Prognózovanie je vždy spojené s určitým stupňom chyby.

Dekompozícia časového radu znamená jeho rozklad na základné komponenty a ich následnú analýzu. Model dekompozície ČR: Tr_t - trend, trendová zložka, Sz_t - sezónnosť, sezónna zložka, C_t - cyklickosť, cyklická zložka, I_t - chyba, náhodná nepravidelná zložka. Výskyt všetkých štyroch zložiek v každom časovom rade nie je nutný a závisí od charakteru sledovaného javu.

Aditívny rozklad

$$y_t = Tr_t + Sz_t + C_t + I_t = \hat{y}_t + I_t,$$

$\hat{y}_t$ - teoretická hodnota

- predpokladáme vzájomnú nezávislosť zložiek a ich vzájomný súčet,
- jednotlivé zložky sú uvažované v skutočných absolútnych hodnotách a sú merané v jednotkách radu y_t .

Multiplikatívny rozklad

$$y_t = Tr_t \cdot Sz_t \cdot C_t \cdot I_t$$

- predpokladáme vzájomnú závislosť zložiek a ich vzájomný súčin,
- väčšinou je trendová zložka meraná v jednotkách radu y_t a ostatné zložky sú uvažované v relatívnych hodnotách voči trendu a sú bezrozmerné.

Multiplikatívny rozklad môžeme upraviť na aditívny rozklad zlogaritmovaním:

$$\ln y_t = \ln Tr_t + \ln Sz_t + \ln C_t + \ln I_t.$$